

В статті отражені конституційні основи, структура, внутрішнє содержание и зовнішня форма правового забезпечення взаємодії Державної служби карантину рослин з правоохоронними органами, а також виявлені основні недостатки правового регулювання діяльності державних органів.

Ключевые слова: карантин, взаємодія, правоохоронні органи.

Pilyavska I.V. Legal Provision of Cooperation of Ukrainian State Service Of Quarantine of Plants with law Enforcement Bodies. — Article.

In the article constitutional bases, structure, internal maintenance and external form of the legal providing of co-operation of Government service of quarantine of plants, are reflected with law enforcement authorities, and also the basic lacks of the legal adjusting of activity of public organs are educed.

Key words: quarantine, cooperation, enforcement bodies.

УДК: [342.7:347.99]:342.4(437.6)

Полетилко К.С.

Аспірантка каф. цивільного права і процесу
Волинського національного університету ім. Л.Українки.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЇХ СУДОВОГО ЗАХИСТУ В ОСНОВНОМУ ЗАКОНІ СЛОВАЧЧИНИ

В статті йдеться про можливість судового захисту інформаційних прав і свобод людини на основі Конституції Словаччини.

Ключові слова: інформаційні права і свободи людини; судовий захист; Конституція Словаччини.

Постановка проблеми. Поступовий рух України до об'єднаної Європи можливий лише за умови сприйняття європейських підходів щодо розуміння та захисту прав людини та основних свобод. Це потребує змін як у правовій, так і судовій системі. Останнє можливе на основі дослідження шляхів захисту прав і свобод людини в країнах Європейського Союзу. Особливу цінність для формування законодавства і судової системи становить вивчення змін у законодавстві країн, які увійшли до Європейського Союзу останнім часом.

Хоча Україна прагне увійти до Європейського Союзу з часом, до світового інформаційного простору вона вже увійшла. Поряд із доступом до загальнолюдських цінностей, входження до світового інформаційного простору привело до появи загроз інформаційним правам і свободам людини. Основний шлях захисту прав і свобод людини від негативного впливу в галузі інформації є су-

довий захист. Особливої актуальності проблема набуває у зв'язку з тим, що як правова, так і судова система України суттєво відстають від розвитку інформаційної сфери. Усе сказане дає підставу стверджувати, що питання інформаційних прав особи, їх судовий захист і особливості судочинства є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання судового захисту прав і свобод особи методом порівняльного правознавства досліджували Р.Регупевський, В.Маляренко, С.Ківалов, Д.Притика, М.Баймуратов та інші. З позицій судового захисту інформаційних прав та свобод Європейським судом в країнах Європейського Союзу проблему піднімали В.Манукян, С.Шевчук та інші науковці. Проте, спеціальних робіт, які спрямовані на дослідження судового захисту інформаційних прав і свобод саме в Словаччині обмаль.

Мета статті — дослідити як Основний Закон Словаччини (від 1.09.1992 р.) гарантує захист інформаційних прав і свобод людини, які падає можливість їх судового захисту, у чому особливості судочинства Словаччини.

Вклад основного матеріалу. У главі I розділу I «Основні положення» Конституції Словаччини зафіксовано, що Словачка Республіка є суверенна, демократична і правова держава, не пов'язана ніякою ідеологією чи релігією [1, стаття 1, пункт 1], яка визнає та дотримується загальних правил міжнародного права, міжнародні договори, якими вона пов'язана, інші свої міжнародні зобов'язання [1, стаття 1, частина 2]. Входження Словаччини в союз з іншими державами чи вихід з нього врегульований конституційним законом, що затверджується шляхом референдуму [1, стаття 7, част. 1].

Як член Європейського Союзу, Словаччина може передати здійснення частини своїх прав згідно міжнародного договору, який був ратифікований та вилучений на загаль у порядку, визначеному законом чи на основі договору з Європейським Союзом [1, стаття 7, част. 2]. Наведена стаття є свідченням визнання Словаччиною обов'язкової юрисдикції Європейського суду з прав людини.

Міжнародні договори обов'язково проходять ратифікацію у Національній раді Словачької Республіки [1, стаття 7, част. 4]. Що ж до раніше ратифікованих міжнародних договорів про права людини та основні свободи, то вони мають пріоритет перед законом [1, стаття 7, част.5].

У розділі I «Сильні засади» глави II «Основні права і свободи» задекларовано свободу усіх людей і рівність їх в гідності та правах; основні права і свободи вважаються невіддільні, невідчужувані, не підлягають давності та не можуть бути відмінені [1, стаття 12, част.1]. Порівнюючи згадану словацьку норму з українською 21 [2], яка визначає невідчужуваність та непорушність прав і свобод, бачимо, що словацька у більшій мірі розкриває юридичну природу прав людини та основних свобод, а значить, забезпечує більш всесторонній їх судовий захист. У першому випадку наголос ставиться на природно-правовому походженні прав людини та основних свобод; появою їх від народження, незалежно від часу, увіковіченням.

Значною мірою природно-правове походження прав людини та її основних свобод, їх універсальність підкреслює і частина 2 цієї ж статті; основні права і свободи гарантуються на всій території Словачької Республіки усім незалежно від статі, раси, кольору шкіри, мови, віри та релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, національності чи причет-

ності до етнічної групи, майнового стану, роду чи інших обставин [1, стаття 12]. Деяко подібною до наведеної є українська норма, відображена статтею 24 [2], яка гарантує громадянам рівні конституційні права і свободи та рівність усіх перед законом. Проте, словацька норма тлумачить однаковість прав і свобод людини більш широко, що істотно полегшує їх судовий захист.

Частина 4 статті 12 розкриває тлумачення основних прав і свобод, забезпечуючи їх фундаментальність: «Ніхто не може бути обмежений в правах за здійснення основних прав і свобод» [1].

У Словаччині (частини 2,3,4 статті 13 [1]) допускаються обмеження основних прав і свобод, але лише за законом із дотриманням умов, визначених Конституцією, з врахуванням суті та змісту. Саме врахування суті та змісту обмежень основних прав і свобод надає змогу Європейському суду з прав людини здійснювати функцію тлумачення.

Розділ II «Основні права і свободи людини» Основного Закону Словаччини стосується основних прав і свобод людини. Так, згідно статті [14] кожен володіє правоздатністю; особиста свобода гарантована кожному [1, стаття 17, част.1]; обмеження свободи допускається лише на основі закону [1, стаття 17, част.2]; будь-яке затримання особи супроводжується доставленням затриманого в суд, вислуховуванням затриманого суддею та прийняттям судом рішення про арешт чи звільнення [1, стаття 17, частини 3,4,5]. Відмітимо, що вислуховування затриманого суддею є обов'язковий момент захисту прав і свобод людини в більшості країн Європейського Союзу, наприклад, в Конституції Німеччини [3, стаття 104, част.3]. Українська конституційна норма 29 [2] гарантує для кожного затриманого повідомлення про мотиви його затримання, роз'яснення прав і надання можливості з моменту затримання захищати себе особисто та користуватись правовою допомогою захисника.

На нашу думку, вислуховування затриманого є більш важливий елемент судового захисту прав і свобод особи ніж надання змоги захищатись (навіть з адвокатом). Пояснимо це. Звинувачення людині визначає суд (суддя), а доки не пред'явлене звинувачення, за презумпцією невинності, затриманому нічого захищатись; він може тільки повідомити (розповісти) судді те, як відбувалось затримання. Факт затримання ще не означає, що суд погодиться із мотивами органів затримання.

Із інформаційними правами і свободами людини безпосередньо пов'язані ряд конституційних норм Словаччини.

Стаття 19 [1]: «1. Кожний має право на повагу до людської гідності, особистої честі, ділової репутації та охорони імені.

2. Кожний має право на захист від необгрунтованого втручання в приватне та сімейне життя.

3. Кожний має право на захист від необгрунтованого збирання чи поширення даних про свою особу чи іншого зловживання ними».

Порівнюючи частину I цієї статті з статтею 28 Конституції України [2] видно, що вона фактично співпадає, окрім права на охорону імені. Хоча право на ім'я, право на зміну імені та право на використання імені знаходять захист у вітчизняному суді на основі ст.ст. 294-296 ЦК України [4], все ж охорону імені

Конституція Словаччини відносить до основних прав, які гарантуються державою. На нашу думку, доцільність конституційної гарантії щодо охорони імені в тому, що значне число порушень інформаційних прав людини відбувається шляхом проникнення до персональних даних чи інформації, яка є власністю, через комп'ютерні мережі саме з використанням чужого імені.

Частина 2 та 3 словацької статті 19 [1] в сукупності з статтею 21 (недоторканість житла) відповідають частині 1 статті 8 Конвенції про захист прав людини та основних свобод [5]: «Кожен має право на повагу до його приватного і сімейного життя, житла і до таємниці кореспонденції», а тому дають змогу використовувати під час судового захисту Конвенцію та практику Європейського суду з прав людини.

В українському Основному Законі [2] частини 2 і 3 Конституції Словаччини [1] відображені двома абзацами статті 32. «Інше зловживання даними» (про свою особу — підкреслено автором) у вітчизняному Основному Законі визначено більш широко, і крім збору та опублікування даних про особу, не допускає ще й зберігання і використання конфіденційної інформації про останню. До того ж, українське «поширення» конфіденційної інформації більш конкретне від словацького «опублікування», а тому полегшує захист інформаційних прав у суді і є більш однозначне (характеризує передачу інформації від одного об'єкта до іншого і не тільки шляхом опублікування).

Стаття 22 [1]: «1. Таємниця листування, таємниця повідомлень та інших документів та охорона особистих даних гарантується.

2. Ніхто не має права порушувати таємницю листування чи таємницю інших документів та записів, як таких, що зберігаються в приватному житті, так і таких, що посилаються поштою чи передаються іншим шляхом; виключення встановлюється законом. Таким же чином гарантується таємниця відомостей, що передаються по телефону чи з допомогою іншого подібного пристрою».

У Конституції України [2] дана стаття відображена кількома нормами:

1. Статтею 31: «Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції».

2. Статтею 32, абзац 2: «Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди...»

3. Статтею 32, абзац 3: «Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе...»

4. Стаття 32, абзац 4: «Кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе та членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації».

Порівняння інформаційних норм обох Основних Законів показує, що в [2] «іншої інформації» відповідає таємниця «інших документів», бо мова йде про передачу інформації. Щодо гарантії «охорони особистих даних» Конституції Словаччини, то з частини 2 статті 22 [1] можна зрозуміти, що мова йде не тільки про такі, що посилаються, а й про ті дані, які перебувають у приватних осіб.

На нашу думку, остання словацька гарантія більш широка, ніж українська, яка їй відповідає і «не допускає... зберігання ... інформації про особу без її зго-

дик...» Як підтвердження сказаному наведемо таке: «Особі у складок залишилися мемуари батька, в яких наводиться інформація про іншу особу (явно без її згоди — підкреслено памі), то згідно абзацу 2 статті 32 [2] її потрібно знищити. Останнє неможливо, бо рукопис є єдиною сімейною реліквією». Таким чином, словацька гарантія є більш широка за захистом права на інформацію.

Стаття 26 [1]: «1. Свобода слова і право на інформацію гарантуються.

2. Кожний має право висловлювати свої думки усно, письмово, через друк, з допомогою зображення чи іншим шляхом, а також вільно збирати, сприймати та поширювати ідеї та інформацію незалежно від кордонів держави. Підприємництво в сфері радіомовлення та телебачення може бути зумовлене дозволом держави. Умови встановлюються законом.

3. Цензура заборонена.

4. Свобода слова і право збирати і поширювати інформацію можуть бути обмежені законом, якщо такі міри необхідні в демократичному суспільстві для охорони прав і свобод інших осіб, безпеки держави, громадського порядку, здоров'я та моралі.

5. Органи публічної влади зобов'язані відповідним чином надавати інформацію про свою діяльність на державній мові. Умови та порядок надання інформації визначаються законом».

Легко бачити, що у словацькій Конституції [1] право на інформацію відноситься до основних політичних прав людини, бо саме ним можна пояснити те, що в третьому розділі «Політичні права» це право розглядається на першому місці і поряд з таким правом як свобода слова. В українському Основному Законі це право не виділене. Хоча перший абзац статті 34 української Конституції гарантує право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, словацька друга частина статті 26 [1] уточнює свободи цього права: висловлювання усно, письмово, через друк, з допомогою зображення чи іншим шляхом. Щодо «права вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір» української норми [2, стаття 34, абзац 2], словацька є більш демократична, бо гарантує це ж право незалежно від кордонів держави.

Таке інформаційне право як свобода видання друкованої продукції, задеклароване в словацькій Конституції [1, стаття 26, част.2] в розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Конституції України [2] безпосередньо не прописане. Проте, це право охоплюється абзацом 2 статті 34 [2], де кожен має право ... поширювати інформацію ... в інший спосіб — на свій вибір.

Останні 2 речення частини 2 статті 26 [1], що стосуються підприємництва в галузі радіомовлення та телебачення та їх обмеження законом, то Основний Закон України [2, стаття 41] гарантує право на підприємницьку діяльність, не заборонену законом (тобто включає словацьку норму).

Частина 3 статті 26 [1] в такому ж формулюванні подається українською Конституцією [2] в третьому абзаці статті 15.

Обмеження на свободу слова і право збирати і поширювати інформацію словацької статті 26 [1, частина 4] відрізняється від обмежень в [2, стаття 34]. Спів-

падіння спостерігається у випадках, пов'язаних з правами і свободами інших людей, безпеки держави, громадського порядку, здоров'я; відмінність — у врахуванні критерію «необхідності в демократичному суспільстві» та наявності обмежень, пов'язаних з мораллю. Підкреслимо, що обмеження, пов'язані з мораллю рівнозначні до українських «Здійснення цих прав може бути обмежене законом...»

Ідентичність частини 5 статті 26 [1] і абзацу 3 статті 32 [2] є повна: «Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою, захищеною законом таємницею» (державність мови в Україні регулюється статтею 10 абзацом 1: «Державною мовою в Україні є українська мова»).

Таким чином, основна відмінність конституційних норм, визначених статтею 26 [1] та Основним Законом України в слідую чому.

1. Словацька стаття вводить право на інформацію, підкреслюючи задекларований 10 грудня 1948 року резолюцією 59(1) Генеральної Асамблеї ООН [6] факт: «Свобода інформації є основним правом і критерієм усіх інших свобод».

2. Ідеї та інформація поширюються вільно, незалежно від границь держави. Така норма забезпечує повну свободу інформації.

3. Наявний критерій обмеження, зумовлений необхідністю в демократичному суспільстві.

На останній критерій спирається Європейський суд у багатьох справах, пов'язаних з інформацією. На думку [7, с.236-237] «необхідність» припускає «нагальну громадську потребу «у державному втручанні, «соціальну необхідність втручання відповідно до поставленої законної мети». «Демократичне суспільство», стверджується дослідником [7, с. 237], це таке, якому характерні толерантність; плюралізм думок; верховенство права; відсутність свавільного державного втручання; наявність балансу прав людини, громадських інтересів та принципу пропорційності. Інший дослідник рішень Європейського суду з прав людини [8, с.472] під демократичним суспільством вважає ще й таке, у якому проявляються фактори здійснення обмежень: розумність, належність та сумлінність, доречність та достатність.

Стаття 27 [1]: «1. Право петиції гарантоване. Кожний має право індивідуально чи спільно з іншими особами звертатися в державні органи та органи територіального самоврядування з проханнями, пропозиціями та скаргами з питань, що носять публічний чи інший спільний інтерес.

2. Петиції не повинні закликати до порушення основних прав і свобод.

3. Петиції не повинні порушувати принцип незалежності суду».

Наведеній словацькій нормі в Основному Законі України відповідає стаття 40 [2], яка гарантує право звернення не тільки з публічного чи спільного інтересу, а з будь-яких питань. Крім того, звернення допускається українською Конституцією до конкретних посадових чи службових осіб, що полегшує оскарження в суді їх дій (бездіяльності). До того ж, в [2, стаття 40] допускається безпосереднє звернення, а не лише в письмовому вигляді (петиція — це письмове звернення — підкреслено автором). Сказане дає підставу стверджува-

ти, що наведена українська норма забезпечує кращі можливості (більша кількість свобод) в отриманні особою (чи групою осіб) інформації від посадовців чи службовців.

Щодо обмежень частини 2 [1, стаття 27], то в [2] їй відповідає стаття 68: «Кожен зобов'язаний неухильно додержуватись Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей». Частина 3 допускає інформаційні обмеження, які в Основному Законі України задекларовані абзацом статті 34 [2] і включають, в тому числі «підтримання авторитету та неупередженості правосуддя».

В шостому розділі Конституції Словаччини [1] «Право на охорону оточуючого середовища та культурної спадщини» стаття 45, що має інформаційну спрямованість в галузі екології стверджує: «Кожен має право на своєчасну та повну інформацію про стан оточуючого природи і наслідки його стану». середовища та про Українська стаття 50 [2] забезпечує більше свобод щодо екологічної інформації, зокрема її 2-й абзац гарантує кожному право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення (інформація засекречувана це підлягає). Нагадаємо вкотре, що чим більше свобод на інформацію, тим легше факт порушення певної свободи довести в суді (в протилежному випадку необхідно довести причетність конкретної свободи до розглядуваного права — підкреслено автором).

Сюмний розділ Основного Закону Словаччини «Право на судовий та інший правовий захист» містить статті, що забезпечують основи судочинства з точки захисту прав і свобод людини. Зушинемось лише на деяких з них, які торкаються інформаційних прав і свобод.

Стаття 46 частина 2 [1]: «Кожий, хто стверджує, що його права були порушені рішенням органу публічної адміністрації, може звернутись до суду для перевірки законності цього рішення, якщо інше не встановлено законом. Із компетенції суду не може бути виключена перевірка рішень, які торкаються основних прав і свобод».

Згідно української норми [2, стаття 55, абзац 2]: «Кожному гарантується право на оскарження в суді рішення, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб».

Порівняння обох норм дає змогу стверджувати:

1. Словацька норма дозволяє будь-кому звернутись із заявою до суду, метою якої є перевірка законності рішення органу публічної адміністрації. В цьому випадку доведення незаконності рішення не покладається на заявника, а правильність рішення визначає суд. Згідно української статті, особа може оскаржити в суді рішення, дії чи бездіяльність цього рішення — доведення незаконності покладається на позивача, доступ до суду більш ускладнений, адже позивачу необхідно зібрати докази незаконності рішення, дій чи бездіяльності.

2. Так як згідно резолюції 59(1) Генеральної Асамблеї ООН [6] право на інформацію є основним правом і критерієм усіх інших свобод, то згідно словацької норми усі рішення органів публічної адміністрації в галузі інформації є компетенцією суду і не можуть бути перекладені на будь-кого.

Частина 3 статті 46 [1] гарантує кожному право на відшкодування збитків, завданих незаконним рішенням суду, іншого державного органу чи органу публічної адміністрації чи невірною офіційною процедурою.

За українською нормою, визначеною статтею 46 [2]: «Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень».

Висновки порівняння обох наведених норм:

1. Словацька норма основний наголос робить на незаконних рішеннях суду і надає кожному право на відшкодування збитків, пов'язаних з цим фактом. В українській статті не розмежується суд та інші державні органи у незаконних рішеннях, діях чи бездіяльності; саме тому практично не зустрічається випадків стягнення матеріальної і моральної шкоди.

2. Словацька норма карає (шляхом відшкодування матеріальної та моральної шкоди) згадані органи навіть за процедурні порушення: цей момент хоча може бути віднесений до «дій» чи «бездіяльності», проте зобов'язує будь-якого посадовця дотримуватись офіційної процедури, що значно полегшує захист прав людини: судовий позов розглядається за фактом порушення процедури, що значно простіше доводиться в суді.

Висновки: 1. Лаконічність і більш вузьке формулювання ряду словацьких статей, пов'язаних з інформацією можна пояснити тільки пріоритетним використанням Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, яка в Словаччині є нормою прямої дії [1, стаття 7, частина 2].

2. Потребує введення в українське законодавство, пов'язане з інформацією, критерій обмеження державою інформаційних прав і свобод, викликаний необхідністю в демократичному суспільстві.

Література

1. ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY // ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. ZÁKON O POUŽÍVANÍ ŠTÁTNYCH SYMBOLOV. LISTINA ZÁKLADNÝCH PRÁV A SLOBÔD. ZÁKON O VOĽBÁCH. — Vydáva Poľadca, s.r.o. Dané do tlače 22.4.2006. — Tlač Kasico a.s. Bratislava. — s. 3-44.
2. Конституція України [Текст]: Основний закон: із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 8 груд. 2004 р. — Харків: ФОН Слівак Т.К., 2009. — 48 с.
3. Bundesrepublik Deutschland. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. Textansgabe. Stand: Juli 2002. Herausgeber: Bundeszentrale für politische Bildung, Bonn. Umschlag: Norbert Josef Riese. Satz: Medianhaus Fraitsheim AG, Bonn, Berlin. Druck: Chaussen & Bosse, Leck. — 2004. — 96 с.
4. Цивільний кодекс України [Текст]: із змін та допов. станом на 15 січ. 2009; віднов. офіц. текстові. — К.: Вид. Паливода А.В., 2009. — 328 с.
5. Конвенція про захист прав людини та основних свобод з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу 11 з Протоколами 1, 4, 6, 7, 12,

13. — Страсбург: Секретаріат Європейського Суду з Прав Людини, вересень 2003 р. — 35 с.
6. Резолюція 59(1) Генеральної Асамблеї ООН «Созыв международной конференции по вопросу о свободе информации» [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.advocet.ru/news/38/843/.
7. Манукин В.И. Международная защита прав человека: право, прецеденты, комментарии: Научно-практ. пособие. — К.: Истина, 2010. — 480 с.
8. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. — Вид. 2-е, випр., доп. — К.: Реферат, 2007. — 848 с.

Польтыло Е.С. Информационные права и свободы человека и возможности их судебной защиты в основном законе Словакии. — Статья.

В статье рассматриваются возможности судебной защиты информационных прав и свобод человека на основе Конституции Словакии.

Ключевые слова: информационные права и свободы человека; судебная защита; Конституция Словакии.

Poľtylo K. Informative rights and freedoms of man and possibilities them judicial defence in basic law of Slovakia. — Article.

The article deals with possibilities of the judicial defence of information rights and liberties on the basis of Slovakia Constitution.

Key words: information rights and liberties, judicial defence, Constitution of Slovakia.

УДК 349.22:331.106

Селезень С.В.

к.ю.н., доц. каф. економічної теорії та права

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

КАТЕГОРИЯ ДОВІРИ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Стаття присвячена особливостям розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця у зв'язку з втратою довіри. Автор детально аналізує категорію довіри у трудовому праві. У роботі досліджуються підстави й умови розірвання трудового договору за п.2 ст.41 Кодексу законів про працю України.

Ключові слова: трудовий договір, довіра, втрата довіри, припинення трудового договору, розірвання трудового договору, підстави розірвання, винні дії, гарантія захисту.

Актуальність статті: Одним із найважливіших принципів усіх без винятку галузей права є принцип добросовісності, який передбачає старанно та сумлінно виконувати та захищати суб'єктивні права. Цей принцип безпосередньо пов'язаний із суб'єктивними чинниками і застосовується при ви-

значенні психічних намірів сторони та не може функціонувати при відсутності між суб'єктами правовідносин довіри.

Для трудового права категорія довіри має велике практичне значення, адже всі без винятку відносини учасників процесу праці мають довірчий характер. А для деяких категорій працівників у випадках прямо передбачених законом вони займають провідне становище. Це насамперед стосується регулювання праці робітників (виникнення, здійснення та розірвання правовідносин), які безпосередньо обслуговують грошові або товарні цінності.

Проблеми правового регулювання порядку укладення, зміни та припинення трудового договору висвітлювалися у працях М.Г. Александрова, О.М. Бандурки, О.Т. Барабаша, Н.Б. Болотіної, В.С. Венедиктова, Л.Я. Гітцбурга, Г.С. Гончарової, В.Я. Гоца, В.В. Жернакова, П.І. Жигалкіна, І.В. Зуба, С.А. Іванова, Д.О. Лазор, Р.З. Лівшиця, А.Р. Мацюка, П.Д. Пилипенко, В.І. Проконенка, О.І. Проневського, В.Г. Ротаня, Б.С. Сличинського, Н.М. Хуторян, Г.І. Чанишевої, Ю.П. Орловського та інших.

Метою пропонованої статті є з'ясувати сутність довіри, як категорії трудового права, що релевантна при існуванні трудових відносин, а також при їх припиненні.

Аналіз законодавства та юридичної літератури засвідчує, що поняття довіри на сьогодні ще не знайшло належного наукового осмислення, хоча дійсність, у тому числі права, указує на те, що довіра є одним із визначальних структурантів будь-яких суспільних відносин. Логічно, що трудові відносини як різновид суспільних відносин такою ж групується на довірі між сторонами трудового договору.

За визначенням словника: «Довіра — упевненість у чий-небудь сумлінності, щирості, у правильності чого-небудь і заснована на цьому ставленні до кого-, чого-небудь у добросовісності будь-кого, відвертості, правильності чого-небудь, яка ґрунтується на цьому відношенні до когось або чогось» [1]. Авжеж таке визначення має перш за все емоційно-психологічне забарвлення, а нас більш цікавить категорія «довіра» як правова. Нажаль, не зважаючи на те, що дане поняття неодноразово ставало предметом наукового дослідження, на сьогоднішній день чіткого його визначення так і немає. У сфері трудових відносин є підстави розглядати довіру до суб'єкта трудової діяльності як результат суб'єктивного сприйняття роботодавцем працівника й оцінки результатів його трудової діяльності. Мотивом виникнення довіри роботодавця до працівника стає позитивне емоційне враження про нього, яке характеризується переконаністю у високому ступені передбачуваності, наявності у працівника ділових та особистісних якостей, необхідних для виконання ним конкретної трудової функції.

Особлива ж роль довіри, на що вказує чинне трудове законодавство, належить у випадках укладення й існування трудового договору між роботодавцем і особами, які обслуговують грошові, товарні та культурні цінності.

У випадку укладення трудового договору з працівником, трудову функцію якого становитиме безпосереднє обслуговування особливих об'єктів, роботодавець фактично бере на себе певний ризик — на початковому етапі довіряться певній особі як добросовісному й відповідальному працівникові. Утім, чинник довіри певним